समावेशिकरणको दिशामा एउटा फड्को : गोरखापत्रद्वारा
प्रकाशित किराँती-कोइँच (सुनुवार/मुखिया) भाषा पृष्ठ

याले थोचे ५०६९ ग्युरोअ्च ९ दुमसनाअ्ति
वि.सं. २०६८ कात्तिक ९ बुधबार

गोरखापत्र
नयाँ नेपाल

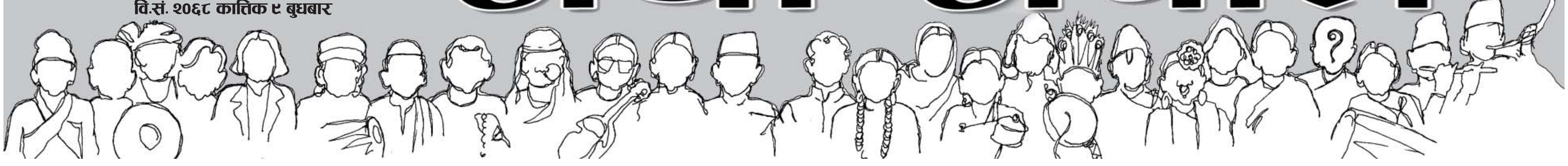

लोलिलिंखा

कोइँच रिमाचेमा गेअ्बा चिबारचिम

चुपलु दामलोअ्च

यालाखोम, ग्युरोअ्च । यालाखोम, ग्युरोच । सुनुवार सामाज हाङकाङमि कोइँच रिमाचेमा गेअ्बा चिबारचिङ (रिमाचेमा गेअ्बा चिङ) सेलबा दुमशो बा । सुनुवार सेवा सामाज, सासि केनदिरिये कारयेसामितिकालि सिन सासि नोले सुनुवार सामाज हाङकाङमि बारि थुँ ख्लेनना ख्लेनना सोइश-शो ब्लेअ्सिपातिमि का:था का:था कोइँच रिमाचेमा गेअ्बा चिबारचिम सेलतेक पोरोपोम (पारसाताप) यो शाअ् फ्लिपशो बा ।

सुनुवार सेवा सामाज केनदिरिये सामितिनु पामसेरि (आनुमाति) ताअ्शा दाँबारताइँजार (बिगगेपान) पा नेललिकालि कोइँच रिमाचेमा गेचाङा चिबारचिङ खुपशा सेलतेक गे सुनुवार सामाज हाङकाङमि पातेक लो: डोइति बारपाइश-शोमि कोइँच काइलि रुमदेलबुमदेलमि बारशिला चो:ना चो:न कोइँचआनकालि थारशिप्लिमशि (सिददानता) का: मि गाअ्पाइचानु गिपशिका: सेलतेक गे: पाशोमि मेकोके पारमोसेसेरमो (पारबारदान) पातेक थेङ खिअ्ना खिअ्ना पामसेरि गेशो बा । सुनुवार सामाज हाङकाङमि एकोकेङा डोइतिङा सुनुवार सेवा सामाजमि आनन्नु माराइ बुमथा गे पातेक लो:कालि मासुइश-शो लो:मि थुँ खाइश-शो लो: यो वोइश-शो बा । ❑

मारकालि सुनुवार सेवा समाज ?

चुपलु दामलोअ्च

ग्युरोअ्च, यालाखोम । 'आहा... कोइँच लो:ला दामलोतुइनामसि पाशो यो थोचे निअ्शि गाममाअ्ता ।' थुँमि हारार पा गेरसि बोअ्बा । तेइ माबाअ्शो गेरचा, हाअ्सालतामसाल रिथरिमारिथरि दामदाम पा खिङगारे चोअ्:शा शोतोतोपान लाङगा ग्लुचा मालबा । शेङना जेल हाअ्शो, जुरमि जुअ्शो कुलकालि आँखाआँखा हुँ:गामि साअ्नासाअ्न योलबा कोइँच दामलोतुइनामसि पाइबा कोइँचआनके ।

एचचि कोमथि यो कोइँच कोइँच दामलोअ्चआन हिअ्कि चिँ मे तापलाका: ला । रिचचाङा लो: । खुब थेबि थेबि लो: पाइबा कोइँचआन आम लो:मि सेसेरसारसेर पाइबा मुरु तापला का: यो मादुममानु । थामान दैंचाङाना कोइँच लो:मि ब्लेअ्बामुरुन माबाअ्शो योमथि बा: । सुमि ब्लेअ्चा जोअ्बा मेकोमिन सेससि यो जोअ्बा मोपातिके सेबबा मुरु यो मोशोन ला: ताइँसाम । मुनु लो: बोअ्बा कोइँच मुलकेम, ओलो, लो: राइचा जोलशो चोलशो सुनुवार सेवा सामाज मार पानापान बा ? मारकालि मे सुनुवार सेवा सामाज ? मेकोमिन मामे कोइँच लो: सेससेब्लेअ्से पातेक साहाज वातावारान सेलतेके ।

२०६४ आसोज २० गाते नयाँ नेपाल, गोरखापतरामि कोइँच लो:ला दामलोतुइनामसि ग्लुइँशोनु आइँके ङाम नामनात थोचेका:मि खालका दामलोअ्चपुकि चोल्ने जामसिब । शेङना दा. लाल रापाचा, सामिर मुखिया, उततास सुनुवार मुनु खादोस सुनुवार केङा मुलाइ हेर मुरु सुइ तेमसिने माचा:बा । औं दैंशोनु गो:पुकिमि लाँ ब्लाक तेअ्शो यो मामे । नेललिकालि थो:शो । सुइमि माब्लेअ्तेमे दुरदा का:यो । का: निअ्शिआन्कालि औं: इँचिचि शारिरेंशो ब्लेअ्खु पामतेमे । मेकेला शुश माराइ गेताशि बारतेक लो: मादुम ।

मार कोइँच लो: गो का: निअ्शि मुरुकालि ला मालशो मे ? कोइँच लो: आ ने:मि पिशो आफार ताअ्चाकालि ला साङसाङथापुकि कान खाइ बुदि वा:शो नामि ? आइँ थुँमि इरिरि गुथिलमिथिल बोअ्नाबोअ्ना यो कोइँच दामलो तुइनामसिमि कोइँच लो:आ पितिमि इशका गे पापतु । नेसनेमसिकालि ब्लेअ्से पानापान होइतु । ओशोमिन गो गे पानापान नाकि कोइँच लो:मि ।

शेङना एको गे आ दुलि सुनुवार सेवा सामाज नु मेकेरे बाअ्शो मुरुमि कोइँच लो:कालि डोइति बारपाइतेक गेमि माराइ वारचि मापाँ:मे । गो आइँकालि तामनाथाइना पानापान नेललिआन दा:थेमि होअतेमे । सुनुवार सेवा समाजङा साङसाथापा दैं प्लेअ्ब योकिअ्चका:मि खास लो: मिन गुथिलमिथिल सापतु गोरखापातरामि । मुनु कुलदिप इसमिरिति कोस दापाखेलमि गो साँफा (लाल, उततास, सामिर) कालि लो:ङा कुललुमि ख्योअ्ताउ । कोइँच लो:को नाउमा दामपिङसाइत बानाए । ओखारपाउवाले नाबेउने बायो ।

मोपान सुनुवार सेवा सामाजमि दा साकुरङा साकुर तौंमि नायाँ नेपाल गोरखापातरा सुनुवार सेवा सामाज आ मातहातमि दुमचा मालबा, रर आ हाइसियातमि लाल, सामिर, उततामामि कोइँच लो:ङा दामलो तुइनामसि पाँमे दे लो: यो बोअ्ता । मो दुमतिके सुनुवार सेवा सामाजमि कोइँच लो: मुलकेम राइतेकमि औंतथिङा शेरदालु गुपशा आइँचि का: आइचि यो माथाअ्ता । गिश गे दुमशो बा मेको नेललि कोइँच आम गिचचा गारशो मोशि सुसेस ने:मि पाशा गेशो गे:ला नामि दैंशोनु माराइ फ्लादाचिमदा मादुमबा ।

हेर सुसेस योकिअ्च बागात सुनुवारमि सुनुवार विदेरथि सामाज आ आनतारकिरिया गेरापेनमामि दैंतेमे, रागिमि तेइ माताशो दुमलो तुइनामसि कोइँचमि ला ता:ता । औंदेशो पित पातराकारिताके मार लो: पाचा ? सुनुवार सेवा सामाजङा बुअ्सु ताङकाराम सुनुवार आँमिन दैंतेमे- गो दा पाँच पारतिसात कोइँच लो: यो मारुबबाअ्ति । औंदे कोइँचके पारतिनिदि साङसथा दैंशो सुनुवार सेवा सामाजमिन ओराइ ओराइ बाअ्मेनु मुल सुनुवार सेवा सामाजमि मार गे चिँ पाइबा कोइँचकालि दैंशो लो: बोअ्शो बा ।

मुल कोमथा गोपुकिमि रिमशो लो:ला ब्लेअ्ना ब्लेअ्नालाशो । गिशलो:कालि प्लोइनाना लाशो गिइँच नु कोइँच साङसाथाकालि राइनाना । शेङना साङसाथामि बाअ्बामि आइँकालि हेरशा गे पानापान ला:ता । सुमि आम कोइँच लो:मि दुरदा का: यो माब्लेअ्शो बा । ❑

सुरोम पिदार, कोइँच लो:ला रेमुब्लेमु नु दामलोतुइनामसि मिनु कोइँच इमा

कोइँचबु का:तिच

'वारचिपुकि सुरोम पिदारङा बारि थुँ योअ्चा सारा पोअ्ने थुमतेमे ।' कोइँच काइलि रुमदेलबुमदेल (सुनुवार सेवा सामाज) ङा निअ्ति फेनबुअ्सु देबिनदारा मुखेमि साबेर नाअ्ति दैंतेमे । गो चिर ङाशा मिमता । कोइँच जोअ्बातुइबा नाङ दैंबामि ओदैंशो लो: माबिननिमि । जेलफेसरे, उपाद लो: दैंनादैंन बाअ्शो खेम कोइँच रुयापरुइमिमि आम रिमाचेमा मालना मालना पाशो लो: मे एको । कोइँच रिमाचेमाआ पिरसिरमि बो:शो सुनुवार सेवा सामाज । मुलाइ आम रिमाचेमा मारेमे दे येमने माचापशो मेकोइकिङा गेगिपसि सायदापपुकि । मुलाइ यो इसोरकिरान सुनुवार (आतित मुखे) प्लोइँश-शा तेकोइ सुसेस बुअसुमि कोइँच मुलकेम वोअ् बेश-शा मुमने माचापशो निमि । शेङना नाग बाबारके इमा ब्लिअ्शो रुयापरुइमि कोइँचपुकिमि मुल आम मुलकेम, ओलो, मुकदुम लोअ्शि पाचा सारा पोअ्चा गोशो निमि । मेकोआ सिमेल (नामुना) मे- एचचि वेबमि योअ्शो सुरोम पिदारआ बारि थुँ । मुलाअ्ति सिनाअ्ति गिश कोइँच रिमाचेमा मातुइबापुकि सुरोम पिदारकालि माराइ मादापनिमि । गिश दा आम रिमाचेमा प्लोइँशा इसु दुमने थुमशो निमि । नेललिकालि साइतान दापनिमि, शुरुपकेङगिरमि कोइँच देयिलिकिकालि बो़ल दापशो खोदेंबा ।

थामा मे मुलाइ कोइँच रिमाचेमामि इमा बिअ्शो माबाबा सुइ जोबतुइबा नाङ दे तिचुम पा प्लेअ्ब कोइँचमि । लाङगाला को:शोनु कोइँच बाअ्थेम ङाना यो कोइँच दुमने माचापशो निमि । दोशो गिपसिका: दुमतेक लो: तुपशो बाअ्तेमेङाना यो कोइँचआ रिमाचेमा मातुइबामि कोइँच का: दुमचाके लो: माहोअ्थु दुमबा । कोइँच का: दुमचाकालि थुँरे कोइँच दुमचा मालबा । गेमि कोइँच दुमचा मालबा । इमामि कोइँच बिअ्चा मालबा । कोइँचआ रिमाचेमा गेअ्बा बास, लो:पुकि रुबबा कोइँच दुमचा कालबा । कोइँचकालि तुइपाइबा, येमपाइबा बास नु लो: मार मार नामि दे लो: ख्यालबा कोइँच दुमचा मालबा । कोअ्थे, कुल मिनु लाङगाला कोइँच वा:सि फेअ्चा, शाँदारआ नाअ्तेरबेअ्तेर, गा:कि मारुपथु गुइँदुवा तापचा, सिल पाचा, कोइँच लो:सि बा़चामि ला थामा कोइँच दे मातुइपाइबा, माकोइँबा । कोइँच दुमचाकालि कोइँचआ नेललि रिमाचेमाकालि सुइच-चा, तुइच-चा, मेकोकालि राइच-चा, सासेर पाने चापचा मालबा ।

कोइँच लो: लान रेमुब्लेमु नु दामलोतुइनामसि

कोइँच लो:ला कोइँच रेमुब्लेमु नु दामलोतुइनामसिङा थैंपोसआ सारा बोअ्शो बा । औंदे कोइँच लो:ला रेमुब्लेमु नु दामलोतुइनामसिआ सारामि कोइँचआ शारदाकालि लोलिलोअ्शि पाशो बा । इङलिस नु खास लो:मि रेमुब्लेमु ब्लेअ्चामि मार फ्ला:दाचिमदा बा ङाना मिमेक तेमदो (पारबिरति) मिन खास नु बुइशशि मिअ्चिआ रिना पिअ्बा । कोइँच लो:ला ब्लेअ्चा गोशोनु कोइँच खिँ, कोइँच मुलकेम, कोइँच खाप, कोइँच रु, कोइँच मुलकेम, कोइँच जाचातुचा, कोइँच वा:सि, कोइँच देलतेल, कोइँच मुकदुम, कोइँच जारिनारि, कोइँच सिलकुमसो, कोइँच बा़अ्सि, गाअ्सि, चालसिआ चासि मिमचा पिअ्बा । मोदे निपसिमि क्याक देश-शा लि:शो दा: याम मिमसिमि मेको कोइँच रिमाचेमाआ नाअ्तेरबेअ्तेरकालि खिकख्यालतेक गे: पाइबा । मेकेला कोइँचकालि लो:मि लाबजिनिबजि (तारका) पातेक ताया-सैं आ खोलमा हालशो सेलतु । कोइँच दुमचामि आमकालि लोगिसारा मिमबा सेलतु । कोइँच आइँ लो: यो हेर लो: खोइ शौंफिच बाअ्मात, कोइँच दुमचा दैंशो लोगिसारा बायाबाअ्ता । गो कोइँचआ रिमाचेमा हेर जेमनाबौंसिकेङा फ्ला:दाचिमदा बाअ्मात दैंशो लो:तारि सुइथाँ पाइबाआन हुलमा बारनाबारना लाशो बा । कोइँच लो:ला मिमशा खास याम इङलिस याम हेर लो:मि लोरोस पातेक देब्ला बारना बारना लाशो बा । कोइँच चुपलु (चुपलु सामाज) मि २०६२ रे कोइँच लो:ला कोइँच रेमुब्लेमु ब्लेअ्तेक सारा पोगामेरे मुल कोइँच रेमुब्लेमुमि इँचिखोइ आम लाँ ग्याइच-चा मालशो बा । गिश कोइँचपुकि मुल कोइँच लो:ला रेमुब्लेमु देमुशा यो हाँसालतामसाल पाइबा दुमशो निमि । २०६४ रे कोइँच लो:ला नाग नेपाल गोरखापातराला कोइँच लो:मि यो दामलोतुइनामसि सापसिचा गोइँसेङामेरे कोइँच शारदा नु कोइँच रिमाचेमाङा होबनाकैंसि सापपा दामदाम पा चुशो बोअ्शो ताइँसिशो बा । एचचि कोइँच लो:ला किङलो यो सासेरसारसेर दुममेङामेरे दा देलतेल बाल कौं दालरोल तेइतेइ कोइँच लो:ङा रेमुब्लेमु, मुलकेम, रिदुमपाखिम, मुकदुमङा लो: जोरगोशा बोअ्शो बा डोइति बारशो बा ।

खासबामानआन जारिनारि दासाइ नु तिहारआ पितिमि साप-पा लो: बोअ्शो बा । सुइमि दासाइ आइँके मामे दैंतेमे । सुइमि आइँकेन मे यो दैंतेमे । तिहार यो सुइमि किरातिआनके मे दैंतेमे । सुइमि मामे यो दैंना देन निमि यो दैंतेमे । मुला-जि यो हिरशा खासबामानआन जारिनारि दासाइ तिहार जाअ्ता । कोइँचमि चिँ एको दासाइ तिहार सुके मे दे लो: बोअ्ना बोअ्न बा । एको ओदैंशो लो: बोअ्चा चिँ मारिमशाो लो: मामे । सुकाइ सुकाइमि आम थुँमि हुपशा बाअ्शो दैंचा दाअ्शो लो: दैंचा ताचा मालबा । मेको लो: थामा दुमने यो चाब-बा, मादुमने यो । सुइमि सुइनिमि यो सुइमि मासुइनिमि । रिमशो लो: नेललिमि दाअ्चाङा लो: बाअतातङाना नोले नेसकालि शौंफि दुमशा लिअ्बा । रिमशो लो: सेससेब्लेअ्से पाइबा, जोअ्बातुइबा, मिनु तेइतेइ हिरशोतुइशोमिला पाने चाब-बा दैंशो कोमसैंबो (आबादाराना) माइति दुमने नुपता । सुइ सुइ नु का: का: सुइ नु मागारचाङा दुबरा याम थुङ बाअ्बा मेकोन थुङमि मुरुकालि गेनाइ माबेअ्बा सेलने चाब-बा । मे मोदे नेललिआन लो:कालि थेम गेचा मालबा । बा़अ्चा गेचा मालबा । शेङना सुइआन निपसिमि नोस पाशो याम तास खोइश-शो लो: बाअ्ताङाना चिँ मेको मोदेशो निपसिमि माराइ क्योअ्बा । माराइ पाने, गेने माचाब-बा । मे मोदे कोइँच दामलोतुइनामसि नु किङलोमि कोइँचआन लो: वोइतेक थेम दुमशो बा । एचचि दा सोसाल नेतवारका नु वेबसाइदमि यो कोइँचकालि इमा प्लिअ्तेक गे पाना पान पाशो बा । औंदे मिमशा, चिरङाशा येमशो, को:शोनु कोइँचकालि सोपाइच-चा, बोपाइच-चा । कोइँचकालि इमा प्लिअ्चा नु कोइँचको रिमाचिमा वोइच-चाकालि कोइँच दामलोतुइनामसिमि थेबि गे पाशो बा ।

सुरोम पिदार मिनु कोइँच रिदुमपाखिम

'आ... गेतथि मालाउ एँ । सुरोममि थिये । ए... मेके माथिउ । सुरोममि रुइते । आबिइ... गो दा औंतथि बाअ्नुङ एँ । सुरोम राइबा ।' ओदैंशो लो: साइसाप थोचे देलतेलमि तेइ तेइ ने:सिब नामनाति । मुला-ति सिना-ति सु सु कोइँचमि सुरोमबादेम पिदार पाना पान निमि मेकि ला औंदेशो लो: नेचा ताइँसिबा । लाङगाङा मुलकेममि दिपशाचिपशा कोइँच थि नु सुइस-सि, सुइत-थाँ जामना जामना, यालना यालना मिन याना यान, शेमना शेमना लाशो बा । सुरोमकालि यो मुल साइङा खौंदेब पा रुब-बा मुरुआनके हिपिकदुपिक दुमता । रिदुमपाखिमकालि राइश-शा वोइने सुइमि माचापशो दुमतिके कोइँच मुलकेम, ओलो, रिदुमपाखिम नु जारिनारिकालि यो नाइमालनिमाल सेलना सेलना नाइमालनिमाल क्लाअ्कामि फ्लिपशा रुप-पाइचा मालशो बा । सुरोम पिदार दैंशोनु कोइँचआन निपसिमि औंदेशो लो: ताप केपसिशो बा - सोरा बाइनि सुरोमि (खोलमे) ले पाएको आउसादि (ख) नोतस : बादेम सुरोम बानेको सुनुवार जातमा बिसेस गारि पेसियेर (पिचा सारान) लियेर बासताचा । कोइ बाखातमा कोथो बाकारि खाददेननाहारु चुयो चोरले चोरेउ बाने यो देवा कोथे लागचा । आगि सुनुवार जातहारु उतपाति बाएर आउँदाइ लि आएको हो । इनको जाममा नाम सोरा बाइनि काहिनचा रा येसले पिर पिराउ गारे चा बाने सोराइ पारकारले बिमार होइनचा । चोखो जागामा ताँद बानाएर मानसेर दुपदुवार गारना पारचा आउ मुनि लेखिये बामोजिम आउसादि सामेत गारना आबासेकता चा । १. कासतुरि बिना, २. साथु फिनाल, ३. सारपाको बौंसो, ४. रोदिङगो (फलेदा) बोकरो, ५. लासुन वा पेज, ६. सिमको उनिउँ, ७. रायो-सारसिउँ तेल, ८. हिङ, ९. चामसुर दाना, १०. हादे लासुन (आसारे फुल) । यो दास बासतु एकातरा गारि लाउनु खोलमेले पाएको आराम हुनचा ।' सिरि रामबाहादुर सुनुवार, २०१३ सुनुवार जातिको बाङसावालि तेसरो बाग, सिरि माहाकालि आउसादालाय, गोरखा पुसताक एजेनसि, बारानासि (बानारास), ५७ ।

औंदे तेरा सालमि यो सुरोमआ पितिमि मिमतेक कोइँच निपसि दोदैंशो बा दे तुइने जामसिबा । सुरोम रोलचा दे दैंशो बा । मुलाइ यो मोदेशोन निपसि बा खासबामान निपसि कोइँचआ निपसिमि दाक केपशा लिशो बा । सुरोमबादेम दैंशोङामेरे बो़लशिल मे दे मिमतेक देबरा बा । गेना कोमथि खास बामान नु कुइरे निपसि कोइँचआन निपसिला शाइश-शा मायोलबा, कोइँचमि आम देयिलिकिकालि बो़लशिलान दाबनिमि । औंदेशो निपसिमि हेर जेमनाबौंसिआनकालि पुलपुइँसि पाचा चिँ जोअ्सिबा आम देयिलिकिकालि चिँ हेरचा नु दिपचा, तोअ्शा लो: पाचा ला जोअ्सिब दुमतिके कोइँचके बारशिला मादुमशो याम रिमाचेमा गेनाङाना यो तुपतिल दुमशो मे । आमके रिमाचेमा गेअ्बा बास, मुलकेम ताइश-शोङामेरे हेर मुरुमि हेरश-शा, तोअ्शा लो: पाइनिमिन ।

थामा लो: पाशोनु 'सुरोम' मि:शि देयि मे दे दा सुइसुइमि तुइश-शोन बा । सुरोम, सुरो आ मामा साँ दुरदा गारशा सेलसिशो बा बा । कोइँच लो:मि सुकुइआ मामा दैंचा मालदानु आ मामा (उसको आमा याम ...को आमा) दैंतेक रिदुमपाखिम बा । मे मोदे कोइँचआ कोथे बाकारि, याम खोलमा, याम आङनात राइबाङा सुरो आ मामाकालिन सुरोम दे तुइँसिबा । कोइँच लो:मि ग्याँबे पाने थुमशो मि:शि मुरुआ ने: नोले आम (आ मामा) मिनु चारमि रुइमि आ ने: नोले मि केपु (पारतेया) दुरदा बोइतेक रिदुमपाखिम बा । मे मोदे माराइ माराइ आख राइबा देयिन सुरोम मे । सुरोमपुकि यो इशका सामिबु बाअ्शो लो: गो आइँ डोइति खेखे पा दामशा बाअ्शो बा । 'सुरोम-बादेम' दे कोइँचमि साइ साइरे सुइश-शा पिशो आङनातआनकालि राइश-शा बाअ्बा देयिन सुरोम दुमतिके खासबामानआन तिहारमि सुरोम पिदार पाइ दे साइ-साप थोचेरे चुपलु सामाजमि दे:नादेन सासेरसारसेर पाना पान पिशो दुमतिके मुल चिँ इँचि इँचि कोइँचमि तिहारकालि सुरोम पिदार जारिनारि दामना दामना पिशो निमि । मारदे सुरोम पिदार दैंशोङाना कोइँचमि शौंपोआ देयिकालि लाचमि मादैंथु सुरोम देयि दैंनिमि । मुल कोइँचमि इँचि फाइमाफाइँसि दुमबा कौं ! औं दैंशोनु तिहार सुइच-चान मालबा दे चिँ दैंशो मामे । तिहार कोइँचके चिँ मामे । खासबामान हिनदुकेन जारिनारि मे । मेको चारिनारिआ पाँमि सुरोम पिदार पाचा चिँ रिमशो मे दे लो: खिकख्यालशो मे । मिमसि नेललिके आम आमके मे । शेङना कोइँच रिमाचेमाकालि डोइति थारशा मिमचा गोचा कौं ! ❑

मुलथोचेङा बालिहोपो पिदारमि शैंसाइ : दोपा ब्लेअ्चा कोइँच लो: ?

डोइति डोइति कोइँच लो:कालि ब्लेअ्शोनु इँचि खोइ माग्युपसिब । ते ते मागारशो खोदैंब दुमबान । मेको यो कोइँच लो: ब्लेअ्चा सापपा क्योमथिनिपथि (आपथेरो) बा । बा़अ्तेक लो: नु ब्लेअ्तेक लो:मि तेङतेइङा लो: बाअ्ल फ्ला:दाफाइँदा (ब्हिननाता) दुमबान । बा़अ्तेक लो: सिताजेमदा बाअ्बङाना मेकोन लो: ब्लेअ्चा नु ब्लेअ्शो नोले सेचचा क्योमथिनिपथि । खास लो:मि यो 'कलम' बो़अ्चा गिश ग्युमसिब ब्लेअ्शोनु क ल म दे सेससिब । नोले नोले ब्लेअ्शो लो: सेततेक देब्ला लिमेनु 'ला खारार पा: शोने सेनने जामसिब दाकुपातआनकालि । मोपातिके एकेरे दोपा रिमशो कोइँच लो: ब्लेअ्चा मुनु सेचचा ? दे इँचिका लो: रुपया एको शैंअ्शिचमि ।

सापपा शेत पानापान २०६५ साल कातितक १ नु २ नाबु निअ्शि नाअ्तिमि कोइँच साङसना नु कोइँच ब्लुअ्शा कोइँच दुजिर येमशा कोइँच दुजिर पेनरेम सेलसाउ । गेनाइ कोइँच दुजिरपेनरेम (बारनामाला) मासेसशो कोइँचपुकिमि मुल कोइँच दुजिर सेनने जामसिब दुमता । खास लो: नु इङलिस बारनामाला सेशशा कोइँच लो: यो मोपान रिमपा ब्लेअ्चा मालबा दैंबआनकालि मुल कोइँच आम लो:ङा दुजिरपेनरेम सेशशा ब्लेसेकोअ्से पाचा जाबसिब दुमता । लिकुखिमकुङा कोइँचआन रुमदेलबुमदेलमि दुमशो गेरापेनमाला कोइँचके अ् , क, ख, ग, ङ, च, छ, ज, ट, थ, ड, त, थ, द, न, प, फ, ब, म, य, र, ल, व, श, स, ह, ब़ २७ सोदा दुजिर, अ, आ, इ, उ, ओ ६ सैंदा दुजिर मुनु (ँ) नेसानते, (:) लाइसि, (') तेअेसि नु (') किँदापसि सेलोजेपसि दुजिर येमसाउ । शेङना मुलाइ एको दुजिरकालि येमशोनु कोइँचके २३ सोदा दुजिर नु ५ सैंदा दुजिर नु ४ ग्वो सेलोजेपसि दुजिर ताइँसिशो बा । दि: मुलाइ दुजिर येमतेक क्लाकामि कोइँच लो दुरदापुकिकालि नाअ्शा पुअ्शा पाशो बा कोइ -

मारे मे लो दैंशो ?

आम थुँङा लो: दैंतेक माइतेक, बा़अ्तेक मुनु ताअ्तेक रिदुमपाखिम, मुलकेम ओले राइनाना आम चासिमासिकालि ख्लेननाना लातेक बा़अ्सि आ मेरजेमेस (पारतिक) कालि लो: दैंसिब ।

मारे मे दुजिर ?

लो:आ पितिमिपसिमि फ्ला:दाफ्ला:सि पिबबा बा़अ्सिआ फ्ला:सिचिमसिन दुजिर मे ।

दुजिर येमतेक रिसिया : दुजिर येमचाकालि नेललिकेङा डोइँति इमचिलि बा़अ्ब पितिमिपसि पाइशो जेमलाजेमसि दुरदा मालबा । इमचिलि जेमलाजेमसि दुरदा योमथा का:मि 'ला फ्ला:सिचिमसि दुमचा मालबा । मेकेला हेरवाम एरि तेइतेइ गारचा मालबा । औंदे योमथा का:मि फ्ला:सिचिमसि दुमशा हेरवाम एरि गारशो दुरदामि यो बा़अ्ता, पितिमिपसि पिताङाना दुजिर दुमबा माबा़अ्थु दुरदा माले मापिङाना उइथिदुजिर दुमबा ।

खोदैंशो :

का	क + आ
गा	ग + आ
कालि	क + आ + ल + इ
का:लि	क + आ + : + ल + इ

इरि को:इँशो कोयादिमखामि निमफा दुरदाङा नोलेङा दुजिर 'आ' का:न बा़ ङाना डोइतिङा 'क' नु 'ग' दुजिरमि चिँ फ्ला:सिचिमसि दुमता । मोपातिके कोइँच लो:ङा दुजिर क नु ग दुमताअ्से । कालि नु का:लि निअ्शि दुरदामि ':' दुजिरमि 'ला पितिमिपसिमि फ्ला:सिचिमसि कोइँताउ । 'क' 'आ' 'ल' 'इ' मि तेकाइ फ्ला:सिचिमसि माकोइँदा । एकेरे निअ्शि साकुरसिङा दुजिर ताइँसाउ । १) का: का: पा: फेअ् फेअ् तारशिक्यारशि फ्लाअ्ने किनने जापतेअ्क ख्लोइँसिचेससि दुजिर नु २) फ्लाअ्ने किनने तारशिक्यारशि पाने माजापतेअ्क सेलथैंअ्सि दुजिर । इरिङा कोयादिमखामि क, ग, आ, ल, इ ख्लोइँसिचेससि दुजिर नामिङाना ':' सेलथैंअ्सि दुजिर मे ।

ख्लोइँसिचेमसि दुजिर

ङोल दुजिर: सोरग (फोकसो) ला ग्लुसो सोरसो कुँकु, लैं, सुइमि थोअ्सिशा याम दाइल पाइनाना बा़अ्सिब दुजिरकालि ङोल दुजिर दैंसिब ।

इरिङा इमचिलि जेमलाजेमसिला किन दुमशो ङोल दुजिरपुकि - अ् क ख ग ङ च ज त थ द न प फ ब म य र ल व स श ह ब़

सैंदा दुजिर: सोरगला गु:शो सोरसो तेइ माथि:थु दाइल मापाइँसिथु बा़अ्सिब दुजिरकालि सैंदा दैंसिबा ।

इरिङा इमचिलि जेमलाजेमसिला किन दुमशो सैंदा दुजिरपुकि - आ इ उ ए ओ

बुमथापसि: निअ्शि सैंदाकालि का:लेमिन बा़अ्ने जाबसिबङाना मेको सैंदाकालि बुमथापसि दैंसिबा । कोइँच लो:ङा बुमथापसिपुकि १० गो: निमि । आइ आउ इउ इए उइ उए एइ एउ ओइ आउ

सेलथेलसि दुजिर

नेसानते : ने: सुशा बा़अ्शोनु ने: ग्लितङाना नेसानते दुजिर मुनु माग्लिङाना शोपे दुजिर दुमबा । शोपे नु नेसानते दुजिरमि यो पितिमिपसिमि फ्ला:दाफ्ला:सि पाइबा ।

लाइसि : दुजिरकालि आ थामा सैंदाकालि इँचि किशा बा़अ्सिबङाना लाइसि दुजिर दैंसिब । लाइसिमि यो कोइँच लोमि फ्लादाचिबदा पोअ्बा । लाइसि कोइँचाकालि दुजिरआ नोले ओदैंशो (:) फेनमाफेअ्सि गेचा मालबा ।

सोअ्ततेअ्सि : तेकोइ दुरदा डोइतिङा आपसिकालि सोअ्त तेअ्शा बा़अ्शोनु का: पितिमिपसि गेअ्बा मुनु मेकोन दुरदामिन नोलेङा आपसिकालि सोअ्ततेअ्शा बा़अ्शोनु हारेवाँम पितिमिपसि पिअ्बाङाना मेकोकालि सोअ्ततेअ्सि (stress) सेलथेलसि दैंसिबा । सोअ्ततेअ्सिकालि कोइँचा ओदैंशो (') फेनमाफेअ्सि गेचा मालबा ।

रेनमारैंसि : लेलेतु:लि दि: नु ता याअ्सेनु मेकोन सैंदा नु गेसिगेके पितिमिपसिमि फ्लादाचिमदा पिअ्बाङाना मेको लोकालि रेनमारैंसिया लो दैंसिब । कोइँच लो यो रेनमारैंसिया लो मे । कोइँच लोमि निअ्शि रेनमासैंसि निमि । दि: रेनमारैंसि कालि माराइ फेनमाफेअेसि मागेथु ता रेनमारैंसिकालि चिँ ओदैंशो (') फेनमाफेअ्सि गेचा मालबा ।

कोइँच लो:मि ब्लेअ्चा मामालबा दुजिरपुकि :

कोइँच लो: ब्ले़अ्चाकालि निसुसाँ ङोल, ङो सैंदा नु ले गो: दुजिर बाअ्तङाना गाबबा । कोइँच लो:मि खास लो:ङा: **घ, छ, झ, ञ, ट, ठ, ड, ढ, ण, ध, भ, ष, त्र, ज्ञ, ऊ, ई, ऐ, औ** दुजिर मामालबा ।

ड़, ल़, र (़) : कोइँचमि ब्लेअ्चाकालि ब्ड़ेअ्चा, ब्रेअ्चा दे ब्लेअ्शो ताइँसिब । औंदे ब्ले़अ्शोनु कोइँच लो: सेबबापुकि ओपग्योलग्योल दुमशो ताइँसाउ । मोदैंशो दुमचा मादुमशो । शेङना मार रुपचा मालबाङाना कोइँच लो: ब्लेअ्चा गोशोन नाकनाक मे । मुलकाका कोइँच लो: दोपा रिमशो ब्लेअ्ने जामसिबा दे खिकख्यालशा निपसि शेपनाना नाकि । मुल ब्रेअ्चा, ब्ड़ेअ्चा माब्लेअ्थु 'ब्लेअ्चा' ब्लेअ्चा मालबा । मारदेङाना 'ड' दुजिर आइँ लो:मि उइथिदुजिर 'मे । 'र' आ डोइँति यो फेक्यो दुजिर मापिअ्बा । 'ल' दुजिर यो आ डोइति फेक्यो दुजिर पिमेनु लैं: गिउ लेशशा कुँकुमि सोलशा योलबा मुनु आइँ: मिमशो दापशो खोदैंब सैंदा ग्लुअ्बा । एको 'ल' कालि तादित 'ल' यो दैंनिमि ।

ष, श, स : एको निमफा दुजिरआसकालि कोइँच सेबब्लेचमि क्यालशो बाअ्ब । निमफा दुजिरकालि कोइँच लो:मि क्यालशोङाना यो कोइँच लो:मि एको दुजिरआसकालि खास लो:ङा विष्णु, कृष्ण, सेशशोनु दा:थेङा 'ष' सेशशोबुदि सेचचा मालबा । औंदे ष, श दुजिर सेशशोनु लैं:आ ङार गिउ लेशशा लाकचाला कुशो सैंदाकालि कुँकुमि ग्लाअ् तिअ्शा बाअ्ब मुनु इँचिका सैंदा चोअ्शा शाइशा लाङगा ग्लुचा मालबा । मोपा ग्लुशो शैंदान 'श' दुमबा । खास लो:ङा बुदि सेशशोनु शेमशेअ्स बा़:स मादुमबा । मुलरे 'ष' माब्लेअ्थु 'श' 'ला ब्लेअ्तेक पाचा मालबा । कोइँच लो:मि स का: 'ला बाअ्तिके खास लो:ङा स, ष, श कालि कोइँच लो:मि का: 'स' ब्लेअ्चा मालबा ।

छ, ट, ठ, ड : एको दुजिरपुकि कोइँच लो:मि उइथिदुजिर नामि । कोइँचमि छैंगु, छेवरि, छोलावरि, छेलाप टिचा, टेमु, टेशु, ठेब, ठेटेल, डाकलास, डोंगा खोदैंब का: निअ्शि दुरदा बा:तङानायो एको दुरदापुकि खास रुमिपमिआन गाअ्सबाअ्स, शामालतिमालमि कोइँचपुकिआ लो:मि ते:पे दुमशा पिशो लो: मे । मोपातिके एकोआनकालि चैंगु, चेक़ खुए, चेवारि, चोलावारि, चेलाप, तिचा, तेमु, तेशु, थेबि, थेतेल, दाकलाअ्स, दौंगा दे ब्लेअ्चा मालबा । मारदेङाना फ्लाअ्चिम (च्हुतताइ) दुजिर मामालबा । च, त, थ, द मिन छ, ट, ठ, ड दुजिरके पितिमिपसि कुरने चाबबा । दैंशोनु छैंगु दे सेशशोङाना यो ब्लेअ्शोनु चैंगुन ब्लेअ्चा मालबा ।

घ, झ, ढ, ध, भ ञ, ण त्र, क्ष, ज्ञ : एको दुजिरपुकिला कोइँचमि तेकोइ दुरदा माबाअ्ब । मोपातिके एको दुजिर यो कोइँच लो:मि ब्लेअ्चाकालि मामालबा । हारेवामआन लो:कालि खेशशा ब्लेअ्शोनु ग, ज, द, ब दुजिरमि गे: लापपाइचा मालबा । कोइँचमि ने: सुशा बा़अ्तेक मुदकापथ बा । शेङना ञ ब्लेअ्चाकालि 'य' कालि नेसानते गेशा 'यँ' ब्लेअ्शोनु गाबबा ङाना 'ण' चिँ कोइँचमि माबाअ्बान । ण कालि न ब्लेअ्चा मालबा । एको दुजिर खास लो:ङा दुजिर नामि । शेङना गो डोइँति खास लो:मि मुनु खास ब्लेअ्सेमि आम लो: ब्लेअ्चा शैंसितके ओपग्योलग्योल दुमबा । कोइँच लो:मि हारेआन लोला दुरदा खेचचान मालदानु तर, च्हे, ग्यँ ब्लेअ्चा मालबा ।

अ, ई, ऊ, ऐ, औ : कोइँच लो:मि ङो सैंदा दुजिर 'ला बाअ्बा । मोपातिके खास लोङा ई (ी) सैंदाकालि यो इ (ि) ब्ले़अ्चा मालबा । मोपान अ कालि आ (ा), ऊ (ू) कालि उ (ु), ऐ (ै) कालि आइ, औ (ौ) कालि आउ दे ब्लेअ्चा मालबा ।

अ् नु ब़ : अ् दुजिरकालि सेशशोनु लाकचाला सोरसो ग्लुइँशा पाचा मालबा । ब़ दुजिरकालि सेशशोनु शो:ला सोरसो खिङगा कि:शा बा़अ्चा मालबा । अ्व दे साइ डोइति ब्लेअ्तेक मुदकापथि प्लोइँशा मुल ब़ ब्लेअ्चा मालबा ।

खोइल ख्लोइतेक दुजिर नु शाका आपसि

शाका आपसिमि 'ला देवनागारि ब्लेअ्सेङा दुजिरकालि फेक्यो ब्लेअ्चा मालबा । लि:शो नेल दुजिरकालि सेल ब्लेअ्चा मालबा । मारदेङाना कोइँचमि अ दुजिर मा:बाअ्तिके मेको सेल दुजिर आँमिन फेक्यो नामि । कोइँचमि ल, व नु य आ डोइतिमि 'ला फेक्यो दुजिर पिशा शाका आपसि दुमबा । सेल दुजिर आपसि सेलचाकालि आ (ा) बाइचा मालबा ।

आ ङारमि

कोइँच लो:मि ब्लेअ्चा चेपचा गोशो नाकनाक दुमतिके ब्लेअ्शो लो: सेचचा इँचि माग्युमसिब । शेङना सेततेक आम देब्ला बाअ्मेङामेरे रिमशो पा: बा़अ्ने जामसिब । एकेरे ब्लेअ्शो लो:कालि दोपा सेचचा नु ब्लेअ्चा दे ला इँचिका शारा पोअ्शो मे । एको रेससिमि खास लो:ङा ब्लेअ्सेमि दोपा कोइँच लो: ब्लेअ्चा दे 'ला लो: गोशो 'मे । मोपातिके आम ब्लेअ्से सेलचा आम लो: तुइचा मालबा । ◆

गोरखापत्र किराँती-कोइँच (सुनुवार/मुखिया) भाषाको पृष्ठ संयोजक :
उत्तमकुमार सुनुवार/समीर मुखिया (सुनुवार)

नयाँ नेपाल, गोरखापत्र दैनिक
पो.ब.नं. २३, काठमाडौं, नेपाल
E-mail : chuplu@gmail.com